

Formação Superior em Química no Brasil

Agustina Rosa Echevarría

Lenir Basso Zanon (Org.)

Editora Unijuí. 2010.

El llibre *Formação Superior em Química no Brasil. Práticas e Fundamentos Curriculares*, coordinat per les professores Agustina Rosa Echevarría i Lenir Basso Zanon, i publicat recentment per l'editorial UNIJUÍ (www.editoraunijui.com.br), en la col·lecció *Educação em Química*, està dirigit a educadors i investigadors preocupats pels problemes i reptes de la docència universitària de la química, i compromesos amb la seva millora.

Resultat d'onze treballs d'investigació presentats en el 4t Workshop de la Divisió d'Educació de la Societat Brasileira de Química, en la seva 30ª Reunió anual, aquest llibre crítica alguns aspectes del model usual de formació superior, en particular, en els cursos de formació dels futurs professors de química (anomenats, en el Brasil, Cursos de Licenciatura em Química), i fa noves propostes de formació fonamentades teòricament i metodològica.

Aquestes propostes provenen d'onze grups o nuclis d'investigació, organitzats en Instituts o Departaments de Química d'onze institucions universitàries del Brasil, que sumen 37 investigadors. La varietat dels temes tractats i el nombre d'investigadors implicats demostra la dimensió de la problemàtica de la formació superior en Química i la implicació efectiva dels educadors químics en una nova temàtica d'investigació educativa, la pedagogia universitària, que s'està desenvolupant des de fa deu anys al Brasil. En tractar una temàtica complexa i actual com la docència universitària, el llibre contribueix a la seva comprensió teòrica i fa front als innumerable reptes presents en l'actual escenari de l'educació universitària.

Les propostes que es presenten i es discuteixen en el llibre es contraposen als models de formació superior basats en la racionalitat tècnica, que estableixen una relació dicotòmica entre continguts químics i pedagògics, entre coneixements científics i professionals, i entre teories i pràctiques docents. Aquestes propostes es contraposen al model de formació del professor com a tècnic, adoptada a partir de la implementació dels Cursos de Licenciatura, el 1930, al Brasil. El llibre tracta d'iniciatives i accions de formació que denoten indicis d'una ruptura amb la racionalitat instrumental, en explicitar i discutir propostes emmarcades en un altre paradigma, en una altra racionalitat. El llibre tracta de la pràctica reflexiva, de la pràctica presa com objecte d'investigació, i no de la mera aplicació de teories i mètodes. Defensa, per exemple, la necessitat que la investigació educativa també sigui realitzada pels professors, formant part de les pròpies activitats docents, definint-la com a condició del desenvolupament professional del professorat i de la millora de la seva pràctica docent.

Si no s'afronta la necessitat de millorar la formació docent en química, tant la inicial o com la continuada, difícilment aconseguirem que les contribucions de la investigació siguin de fet, utilitzades i produïdes en la majoria de les classes de química de les nostres escoles i facultats. La qüestió clau és com fer-ho? Òbviament hi ha diverses formes. Les propostes presentades en aquest llibre es caracteritzen per una concepció de la recerca educativa articulada amb la docència química, amb l'objectiu de formar un professorat que sigui capaç de reflexionar sobre la seva pràctica de forma crítica.

En les propostes presentades també trobem reflexions sobre altres temes que estan fortament articulats amb la formació superior en química, tals com: el paper del llenguatge en la construcció del coneixement químic; la història i l'epistemologia de la química com a suport per a l'organització d'una estructura curricular més coherent amb el desenvolupament i compromís social de la química; el paper de l'experimentació, i de la contextualització social i cultural dels continguts per possibilitar la construcció d'un pensament crític sobre com funciona la química en el món; el rol del professor com a mediador; uns procediments d'avaluació que possibilitin una millor organització del procés d'ensenyament-aprenentatge; la formació de grups de cooperació entre professors, formadors de professors i futurs professors, a través d'interaccions entre la universitat i l'escola; i la importància de les tecnologies de la informació i la comunicació en les pràctiques socials i en les formes d'organització del treball docent.

Per tant, es poden considerar lectors potencials d'aquest llibre, primerament, aquells professors que estan actuant, professionalment, com a formadors de químics i, en particular, de futurs professors de química, i, en segon lloc, els investigadors de la pedagogia universitària. Però també els professors de química en actiu i els futurs professors de química, perquè puguin conèixer noves línies d'actuació docent, ben descrites i fonamentades en els diversos treballs presentats.

En resum, pel que hem dit, considerem que les propostes presentades en aquest llibre són contribucions rellevants per a tots aquells que busquen millorar la formació superior en química, amb dues finalitats: minar, gradualment, les fortes arrels del model de la racionalitat tècnica, i promoure la investigació con un factor formatiu fonamental, no solament per a la formació del professorat, sinó també dels químics de les àrees tècniques, en concebre la pràctica com objecte d'investigació i desenvolupament professional.

Roseli P. Schnetzler

